18/01/2023

Χειμερινά αναστενάρια στον Λαγκαδά Θεσσαλονίκης

/ Παράδοση

Τα αναστενάρια, έθιμο μοναδικό στον κόσμο, αναβιώνει σήμερα στο Λαγκαδά Θεσσαλονίκης. Η προετοιμασία έχει αρχίσει ήδη από το πρωί, με τους αναστενάρηδες να γυρίζουν στα σπίτια με γκάιντες και λύρες, και να καλούν σε συμμετοχή για το άναμμα της φωτιάς, αργά το απόγευμα.

Η πυροβασία θα ξεκινήσει μετά τις εννιά το βράδυ, μόλις χωνέψουν τα κάρβουνα και εφόσον έχει ολοκληρωθεί το τελετουργικό γύρω από τη φωτιά.

«Τα αναστενάρια είναι συνδεδεμένα με τη θρησκεία μας, μια αξία και μια διαχρονική αλήθεια για τις κοινότητες μας», εξηγεί, μιλώντας στον ραδιοφωνικό σταθμό του ΑΠΕ-ΜΠΕ «Πρακτορείο 104,9 FM» ο αναστενάρης ***Σωτήρης Γκαϊντατζής****, από τον* ***Λαγκαδά Θεσσαλονίκης****. «Είναι καθαρά θέμα πίστης. Χωρίς αυτήν είναι αδύνατον να συμβεί. Πυροβατώ από μικρό παιδί, δεν κάηκα ποτέ. Δε ξέρει κανείς, ακόμη και όταν έχει αρχίσει ο χορός γύρω από τη φωτιά για πόσο θα πυροβατήσει, είναι όταν του έρθει η Χάρη... γι' αυτό και άλλος χορεύει*

πολύ επάνω στη θράκα, άλλος λιγότερο. Αυτά μάθαμε από τους προγόνους μας αυτά κάνουμε», συμπληρώνει.

Το έθιμο είναι πολύ παλιό. Θρυλείται ότι ξεκίνησε από τον ελληνικό πληθυσμό του χωριού Κωστή, που σήμερα ανήκει στη Βουλγαρία, όταν ο τοπικός ναός **Κωνσταντίνου και Ελένης** πήρε φωτιά και οι κάτοικοι έτρεξαν για να σώσουν τα εικονίσματα. Σύμφωνα με την παράδοση, οι φλόγες δεν τους άγγιξαν και κατάφεραν να βγάλουν έξω από την εκκλησία τα ιερά κειμήλια. Η παράδοση αναβιώνει με πυροβασία και συνεχίζεται από τους απογόνους των προσφύγων από την **Ανατολική Ρωμυλία,** στις ελληνικές περιοχές όπου εγκαταστάθηκαν τη δεύτερη εικοσαετία του 20ου αιώνα (Συνθήκη του Νεϊγύ, 1919). Ενδεικτικά, το έθιμο τηρείται στη Μελίκη Ημαθίας, στη **Μαυρολεύκη Δράμας**, στην **Κερκίνη** και στην **Αγία Ελένη Σερρών** και στον **Λαγκαδά Θεσσαλονίκης.**

Οι απόγονοι των προσφύγων επαναλαμβάνουν την πυροβασία κάθε χρόνο, τιμώντας τους **Αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη** στις 21,22,23 Μαΐου, αλλά επίσης και τον Άγιο Αθανάσιο και τον Άγιο Ευθύμιο στις 18 και στις 20 Ιανουαρίου καθώς και τον **Άγιο Παντελεήμονα** στις 27 Ιουλίου. *«Είναι οι άγιοι προστάτες αυτών των χωριών και γι' αυτόν τον λόγο, κάθε χρόνο τιμώνται από τις κοινότητές μας. Υπάρχουν τα χειμερινά, τα ανοιξιάτικα και τα θερινά αναστενάρια»,* διευκρινίσει ο κ. **Γκαϊντατζής.**

Το έθιμο έχει προκαλέσει παγκόσμιο θαυμασμό και έχει τραβήξει την προσοχή εγχώριων αλλά και ξένων μέσων μαζικής ενημέρωσης. Μάλιστα, προσφάτως, έφτασε στην **Ελλάδα** τηλεοπτικό συνεργείο από την Ιαπωνία για να καταγράψει την πυροβασία και να την προβάλει στο ειδική έκθεση με θρησκευτικά έθιμα. Όμως και απλοί επισκέπτες από όλη την Ελλάδα έρχονται για να δουν με τα μάτια τους τι συμβαίνει και ορισμένοι, μάλιστα, δεν διστάζουν να συμμετάσχουν, αφού προηγουμένως μυηθούν στις κοινότητες των αναστενάρηδων και ακολουθήσουν τον χορό τους.

«Έχουμε αναστενάρηδες από άλλες περιοχές που ήρθαν και αγάπησαν το έθιμο, το σεβάστηκαν, το πλησίασαν με ταπεινότητα και πυροβατούν τώρα μαζί μας, είναι μαζί μας στις γιορτές μας», προσθέτει ο **Σωτήρης Γκαϊντατζής**, τα παιδιά του οποίου -ο γιος του είναι 17 ετών και η κόρη του 11- δεν έχουν ακόμη πυροβατήσει. Ο ίδιος λέει ότι μπορούν να το κάνουν όταν αισθανθούν έτοιμοι. Άλλωστε, αυτή ήταν η συμβουλή που άκουσε και ο ίδιος, όταν ήταν παιδί, από τον δικό του πατέρα, ο οποίος έφυγε από τη ζωή σε ηλικία 86 ετών και σε όλα του τα χρόνια ήταν αναστενάρης.

«Δεν με πίεσε ο πατέρας μου να γίνω αναστενάρης. Μου έλεγε αν και όταν νιώσω ότι μπορώ, τότε να ακολουθήσω. Εκείνος, μάλιστα, έκανε πυροστασία, δηλαδή δεν χόρευε απλώς, δεν διέσχιζε τη θράκα από τη μια μεριά ως την την άλλη, όπως

κάνουμε οι περισσότεροι, αλλά στεκόταν επάνω της, πατούσε ακίνητος επάνω στα αναμμένα κάρβουνα... Είχε μια ειδική σχέση ο πατέρας μου με τα εικονίσματα, κανείς άλλος δεν την είχε σε αυτή τη διάσταση, ήταν ο μόνος».

Την ώρα της πυροβασίας, δεν είναι μόνο τα πέλματα των αναστενάρηδων που είναι άτρωτα από την πυρά. *«Οποιοδήποτε σημείο του σώματός μας κι αν έρθει σε επαφή με τα κάρβουνα δεν πρόκειται να πληγεί»,* λέει χαρακτηριστικά και προσθέτει: *«Εκείνη την ώρα μπορείτε να με δείτε να γονατίζω και να σβήνω τα κάρβουνα με το χέρι, να τα σβήνω στην παλάμη μου. Δεν παθαίνω τίποτε. Αυτό συνήθιζε να το κάνει και η μητέρα μου... Από την άλλη, τα παιδιά μου με κοροϊδεύουν το καλοκαίρι στη θάλασσα, στην παραλία, όταν διαμαρτύρομαι επειδή οι πατούσες μου καίγονται από την άμμο!».*

Η **βασική προϋπόθεση είναι η πίστη,** υποστηρίζει ο ίδιος, διότι κατά το παρελθόν υπήρξαν και δυσάρεστα περιστατικά με ορισμένους που από περιέργεια επιχείρησαν να πατήσουν επάνω στα πυρακτωμένα κάρβουνα και έπαθαν σοβαρά εγκαύματα στα πέλματα.

Σημειώνει, ότι συνήθως αυτά συμβαίνουν από όσους αμφισβητούν **το έθιμο** δεν έχουν πίστη σε αυτό που κάνουν. Διευκρινίζει, ωστόσο, ότι την ώρα της πυροβασίας οι αναστενάρηδες δεν καταλαμβάνονται από έκσταση, χορεύουν απλώς ξυπόλυτοι, κρατώντας στα χέρια εικονίσματα, ή μαντήλια, τα «αμανέτια», πριν πατήσουν πάνω στα αναμμένα κάρβουνα.

«Τα περί έκστασης είναι μυθεύματα, έχουμε πλήρη επαφή με το περιβάλλον, επικοινωνούμε μεταξύ μας κανονικά, έχουμε πλήρη επίγνωση της κατάστασης», υπογραμμίζει ο κ. **Γκαϊντατζής.**

Η προετοιμασία των αναστενάρηδων δεν έχει να κάνει ούτε με τη διατροφή, ούτε με κάποια ιδιαίτερη τεχνική, όπως εξηγεί, μπορούν να φάνε κανονικά ή να πιουν. Συνήθως, δειπνούν όλοι μαζί σε ένα στρωμένο χαλί δίπλα από τη φωτιά, μετά την πυροβασία, όταν σβήσουν τελείως τα κάρβουνα και ολοκληρωθεί το έθιμο.

Αργό το απόγευμα της Τετάρτης οι αναστενάρηδες θα συγκεντρωθούν στο κονάκι τους κοντά στον ναό του **Αγίου Παντελεήμονα**, στον **Λαγκαδά**, και θα αρχίσουν την προετοιμασία τους για την πυροβασία. Άνδρες, γυναίκες, νέοι και ηλικιωμένοι θα χορέψουν και θα περπατήσουν ρυθμικά πάνω στα πυρωμένα κάρβουνα για μια ακόμη φορά, όπως το κάνουν ανελλιπώς, χρόνια τώρα, αναβιώνοντας το παλιό και ξεχωριστό αυτό **έθιμο της πυροβασίας**.